

P. Stanislav Škrabec, frančiškan

NAŠA KOSTANJEVICA

ZALOŽBA BRANKO

P. Stanislav Škrabec, frančiškan

NAŠA
KOSTANJEVICA

10 let
zalozbe

ŽALOŽBA BRANKO

DOPRINOSI K ZGODOVINI PRIMORSKE

2

P. Stanislav Škrabec, frančiškan

NAŠA KOSTANJEVICA

Ponatis iz "Cvetja" 1906, 1907, 1911
prireديل in dopolnil p. Bruno Korošak

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.131.1-1
094.1=163.6*1880":821.131.1-1
929 Škrabec S.

ŠKRABEC, Stanislav

Naša Kostanjevica / Stanislav Škrabec ; priredil in dopolnil
Bruno Korošak. - Ponatis iz Cvetja 1906, 1907, 1911. - Nova
Gorica : Branko ; Ljubljana : Jutro, 2002. - (Franciškova pot ; 6)
(Doprinosi k zgodovini Primorske ; 2)

ISBN 961-6079-89-1 (Branko)
I. Korošak, Bruno
121074944

ZALOŽBA BRANKO
Nova Gorica 2002

NAPOTEK

Po veliki zaslugi Škrabčevih prijateljev in Škrabčevega odbora v Novi Gorici so danes vsem na razpolago štiri knjige njegovih razprav o problemih slovenskega jezika¹. Toda njegov zvesti učenec p. Vincencij Kunstelj se vprašuje: "Kdo se bo pa oglasil, da zbere raztresene ude drugih spisov njegovih iz različnih letnikov *Cvetja*, pogosto izredno znamenitih in važnih?"². Ker pa je p. Kunstelj dobro vedel, da se Škrabec pod svojimi članki in spisi v *Cvetju* ni podpisoval, se je sam ponudil, da napravi natančen seznam vseh drugih njegovih spisov³, česar pa, žal, ni izvedel. Eden od teh spisov je tudi prosti prevod in predelava zgodovine cerkve in samostana na Kostanjevici, ki jo je v italijanščini napisal in izdal p. Klarus Vaskotti leta 1848, dolgoletni profesor teologije v istem samostanu⁴ in ki ji je Škrabec dal naslov "Naša Kostanjevica". Izhajala je v kratkih presledkih v "Cvetju", ki ga je on sam urejeval, v letih 1906 in 1907. K tem člankom sem dodal še spis "Sto let na Kostanjevici: 1811-1911", ki ga Škrabec miselno povezuje s prejšnjim prevodom Vaskottija.

Ker je p. Klarus svojo zgodovino zaključil z letom 1847, ji je Škrabec dodal najbolj važne novice iz rokopisnih zapiskov p.

¹ Glej P. Stanislav Škrabec, *Jezikovna dela I-IV*, Nova Gorica 1994-1998. Škrabčevo biografijo (1844-1918) podaja Jože Toporišič, *Življenje in delo Stanislava Škrabca*, prav tam, str. 591-606.

² P. Vincencij Kunstelj, *Stanislav Škrabec*, v: Bruno Korošak, *P. Stanislav Škrabec frančiškan v očeh sodobnikov*, Ljubljana 2001, str. 20.

³ Prav tam, str. 25.

⁴ Vaskottijevo biografijo (1799-1860) je pričujoči zgodovini Kostanjevice dodal sam Škrabec, *P. Klar Vaskotti*, v "Cvetju" 27(1910) porazdeljeno med str.21 in 347.

Vaskottija in iz kronike p. Friderika Hönigmanna vse do leta 1860, in potem še iz drugih virov do leta 1911. V korist zgodovinarjev in bralcev sem tako po njegovem zgledu dodal iz samostanskih kronik, ki se hranijo v rokopisu v samostanskem arhivu, glavne zapiske o cerkvi, o samostanu, o grobnici in o knjižnici do leta 1998.

Glede pravopisa naj omenim, da sem skušal ohraniti vse Škrabčeve izraze, ki se še nahajajo v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, kot na primer "vsled", "dasiravno", "poprave", itn., posodobil sem pa njegov način pisave za besede "vert", "pert", "sè seboj", v "vrt", "prt", "s seboj", itn.

Ker je Škrabec dobro poznal tuje jezike, posebno italijanščino, se mi je zdelo najbolj gotovo slediti njegovim pravilom o transkripciji priimkov. Tako pišem, kljub nekim modernim nedoslednim pravilom, priimek Vaskotti, kakor ga izgovarjajo Slovenci, v oklepaju pa, ko se prvič pojavlja, še italijanski Vascotti. Prav tako Pakassi (po italijansko Pacassi), itn. Pri navajanju imen se držim slovenskih ali drugih pri nas ustaljenih oblik, na primer Janez (Giovanni), Klarus (namesto Chiaro), ime, ki so ga v naši provinci nosili tudi drugi patri, čeprav ga je pesnik Matej Hladnik skušal posloveniti s "Svitek"⁵, itd.

Kljub vsem pomanjkljivostim upam, da bodo to mikavno zgodovino Kostanjevice radi prebirali vsi, ki se zanimajo za Škrabca in za delovanje frančiškanov na tem koncu Slovenije.

⁵ Glej prav tam, str. 347, iz "Zgodnje Danice" 10. maja 1860, str.3.

NAŠA KOSTANJEVICA

[Opis nekdanje poti na Kostanjevico]

P. Klarus Vaskotti, pisalec zgodovine kostanjeviške¹ pravi, da se je reklo ob njegovem času kakor v pregovoru: "V Gorico priti, pa na Kostanjevico ne iti, bi bilo toliko kakor v Rim iti, pa papeža ne videti". In po pravici se lahko trdi, da je že sam lepi razgled popolnoma vreden, da se človek potruzi na prijazni hribec, ko bi tudi ne bilo gori nobene posebne znamenitosti.

Ako se pripelješ, dragi bralec, bodisi od ene ali druge strani, po južni železnici proti staremu goriškemu kolodvoru, Kostanjevica se ti smehlja naproti že od daleč; lahko jo spoznaš po podobicah, ki si jih gotovo že več ali manj videl. In ko si enkrat v Gorici, pota na Kostanjevico ni težko najti, najdeš ga brez mnovega poizvedovanja.

Z velikega trga, po staro imenovanega Travnik, pojdi po Gosposki ulici (Via Signori) do trga, ki se mu pravi po potoku, ki teče skozi mesto, Korn (it. Corno); od tam zavij po ulicah sv. Antona, mimo cerkvice tega svetnika, in dalje, dokler čez ulico Formika prideš na ulico Kapela. Te ulice se tako imenujejo po naši cerkvi, ki ji Goričani, Italijani in Slovenci, sploh pravijo "kapela". S teh ulic se vidi, brž ko se pride izven hiš, tudi že cerkev in samostan. Nekaj te poti ("via della Cappella") gre namreč med dvema vrtoma, in čez tega, ki ti je na desni, vidiš k nam gori. Ozri se pa tudi na levo stran! Razen v sredi, kjer stoji nova italijanska ljudska šola, (scuola Fumagalli), zakriva tukaj vrt

¹ P. Chiaro Vascotti, *Storia della Castagnavizza*, Gorizia 1848. To knjigo je p. Škrabec imel za glavni vir svojega članka. - Dobesedni prevod Vaskottija je pripravil prof. Marijan Brečelj, in ga priobčeval v tedenskih *Oznanilih* Kostanjeviške župnije v letih 1999 do 2001 (48 nadaljevanj doslej).

precej visok zid. V tem zidu vidiš, ko mu prideš blizu do vogla, spomina vredno, pred malo leti prenovljeno podobo Matere Božje, kakršna je pri nas v velikem oltarju. To znamenje ti torej prvo nekako pot kaže k Marijinemu svetišču goriškemu. V resnici sva tu že čisto v znožju naše Kostanjevice. Ob cesti se začno spet hiše, razen dveh ali treh precej borne in majhne; cesta gre med njimi v breg, dokler se blizu konca ne posebno dolgih ulic, naše ljube Pristave, razcepi na dve: leva drži ob hribu dalje v cesarski gozd Panovec, ki pokriva vzhodno polovico te blizu eno uro hoda dolge gore; desna se vzdiguje pa zdaj še bolj strmo k višku, na bližnji vrh zahodnega konca, to je Kostanjevica. Lep spomenik, ki stoji ob tej cesti med zadnjimi hišami, napoveduje bližnje Marijino svetišče. Ustaviva se pri njemu nekoliko!

Znamenje je precej veliko in ima zdaj dosti čedno obzidje. V tem obzidju stoji kakor nekak oltarni nastavek, zelo lepo in umetelno iz kamena, zlasti marmorja, mnogih, raznih barv izdelan. V sredi sedi angel v podobi otroka v naravni velikosti, izklesan iz belega kamena držeč z nad rame povzdignjenima rokama podobo Matere božje z detetom Jezusom na levi roki, kakršna je v velikem oltarju naše cerkve. Podoba sama je precej majhna, iz belega marmorja na temno-sivo pisani podlagi; oklepa jo nekak okvir iz oblakov in majhnih angelskih glav s perutnicami; na obeh stranicah je razločno videti na vsaki ena taka glavica, na gorenji prečnici pa tri. Oblaki in angelčki so vsi iz takega belega marmorja, kakor Marijina in Jezusova podoba. Odsev okoli Marijine glave je iz rdečega marmorja; žarki, ki izhajajo iz tega središča, so beli in rumeni. Ravno taki žarki obsevajo tudi Jezusovo glavico.

Na plošči pod velikim angelom, ki drži to podobo nad svojo glavo, stoji vdolben naslednji latinski napis:

SISTE VIATOR! HIC AGE GRATES VEL PETE GRATIAS.
IESUM ADORA, MARIAM EXORA, DIC: "MATER, AVE!",
VT TE LIBERET A VAE.
L. P. G. P. FECIT MDCCV.

To je po naše: "Ustavi se, popotnik, tukaj! Zahvali se ali prosi milosti. Jezusa moli, Marijo poprosi! Reci: "Mati, pozdravljena!", da te reši hudega. L. P. G. P. naredil 1705".

Spomenik je po tem takem ravno 200 let star. Kdo ga je postavil ali postaviti dal, ne vemo. Človek, ki ga je delal, se je podpisal s štirimi začetnicami; naš zgodovinar p. Klarus pravi, da imajo pomeniti "Luigi Pietro Giovanni Pacasti", t. j. Alojzij Peter Janez Pakasti; toda od kod je to izvedel in kdo je bil ta Pakasti, ni povedal. Prav je brez dvoma Pakassi (Pacassi). V Gorici je živel okoli srede 18. stoletja inženir Nikolaj Pakassi, ki je zidal Attemsovo palačo na Kornu in vodnjak na tistem trgu (poslednji na svoje stroške), pozneje pa cesarski grad Schönbrunn na Dunaju, za kar ga je cesarica Marija Terezija povzdignila v baronski stan. Ludvik Peter Janez Pakassi, ki je postavil gori omenjeno znamenje, je bil morda oče Nikolaja Pakassija.

Na vsak način je bil spreten umetnik ta, ki je klesal, in premožen in pobožen človek on, ki je dal delati ta spomenik. Da se je skozi 200 let, izpostavljen vsem vplivom raznega vremena, vendar tako lep ohranil, je obema dobro spričevalo. Obzidje seveda je bilo še nedavno v precej slabem stanju, ker se ni vedelo, čigav je prav za prav ta spomenik in kdo bi imel skrbeti zanj. Tretje leto teče zdaj, kar se je stvar s posestnikom hiše, katere se drži, nekako uredila in nekateri tretjeredniki goriški so zložili precej velik znesek denarja, in kar je manjkalo, je dodal naš samostan, da se je znamenje dostojno popravilo; tako je zdaj res vredno, da se popotnik pred njim ustavi in stori, kar mu veli napis. Da bi bilo vse lepo tudi okrog, bi bilo pa seveda treba tudi hiše, ki mu stoje ob straneh, nekoliko prenoviti.

Blizu tega Pakassijevega spomenika - tako ga menda smemo imenovati -, najbrž nekoliko višje proti nam, se je videlo pred kakimi 50 leti še neko drugo znamenje, ki je vabilo romarja gori v Marijino svetišče. To je bil nekak slavolok, ki se je razpenjal čez cesto, tudi z nekaterimi latinskimi napisi. Neki gospod Krpan,

precej izobražen mož, posestnik lekarnice v Gorici, ga je bil dal leta 1818 postaviti, kakor sporoča p. Klarus v svoji knjižici. Leta 1848, ko je bila menda natisnjena ta knjižica², je slavolok še stal, ali, dasi le 30 let star, je bil vendar že v slabem stanju. Ko so namreč popravljali spodnjo cesto, ki drži v Panovec, en odcepek pa na novo pokopališče in v Kromberk, so mu bili skoraj spodkopali podlago na dotični strani; od zgoraj je pa voda zatekala ob deževju in razmakala zid, ne da bi bil kdo skrbel za poprave. Krpan, ki je umrl v samostanu usmiljenih bratov v Gorici, ne vemo, katerega leta, menda ni bil nikomur izročil svojega spomenika in ničesar zapustil za vzdrževanje in popraviljanje; brez tega se pa take reči ne ohranijo dolgo. Kdaj se je slavolok odpravil ali porušil, nam natanko ni znano. Stari ljudje v Gorici se najbrže nekateri še spominjajo nanj; ali ta reč vendar ni tolikanj imenitna, da bi se nam bilo potrebno zdelo nadalje poizvedovati. Slavolok je torej že davno izginil brez sledu, vendar si je Krpan po njem za dalj časa zagotovil spomin kot veren kristjan in pobožen Marijin častilec. Kakor piše p. Klarus, so neki ljudje tedaj sicer govorili, da je Krpan le za to, da si ohrani ime pri poznejših rodovih, torej iz nečimrnosti, postavljaj take spomenike; postavil je namreč tudi kamenita stebra onkraj Solkana ob straneh ceste na Sveto Goro, ki stojita še zdaj. P. Klarus pa ne pritrjuje takim zabavljivcem. "En sam je", pravi, "ki preiskuje srca in obisti (Raz 2,23), en sam je nezmotljiv sodnik, en sam pozna namene in nagibe, ki ljudi priganjajo k delu. Mi verujemo po navodilu krščanske ljubezni, ki se ne jezi in ne misli hudega, da je gospod Krpan postavljaj svoje spomenike iz prave pobožnosti do Matere božje. Pa ko bi se bila temu glavnemu namenu res pridružila kaka človeška slabost, on je storil na vsak način le hvale vredno delo in bi bilo bolje posnemati ga ko grajati".

² Dedikacija "A Monsieur le Comte de Chambord" je datirana: "Gorice 15. Janvier 1848", sicer knjiga nima števila letnice.

Gospod Krpan je našel posnemovalca brž drugo leto 1819. P. Peter Zupančič, dominikanec iz enega zatrtih samostanov na Goriškem, spovednik redovnic uršulink v Gorici, zgleden duhovnik in dober prijatelj sinov sv. Frančiška, je dal tisto leto ob poti na Kostanjevico in sicer gori grede ob levi strani na svoje stroške sezidati Materi Božji na čast nekatere kapelice, ki jih pa zdaj tudi ni več. Omet se jim je bil namreč hitro začel rušiti, otroci pristavski, ki so se gotovo že tedaj radi preganjali po tej poti, in berači, ki so posedali okrog, tudi niso bili vselej koristni varuhi tistim znamenjem; in tako ni bilo upati, da se bodo mogla dolgo upirati dežju in vetru in drugim nepravilnostim. Na zunanji strani ceste, kjer gre na mestih hrib strmo dol in se zemlja lahko vda in odkruši, tudi podlaga ni bila povsod zadosti trdna. To je p. Zupančič sam sprevidel in ni se obotavljal dolgo; že leta 1822 je dal podreti vsa tista znamenja in nadomestiti jih z novimi, iz samega rezanega kamna zloženimi, in postaviti jih je dal varneje na desno od ceste, kjer se, vsaj v začetku, hrib vzdiguje nad cesto. Tam stoje še dandanašnji v blizu enakih daljavah eno od drugega med raznim drevjem zasajenim za senco ob straneh poti.

Vseh skupaj je teh znamenj šest, po podobi enakih eno drugemu. Od tal do vrha merijo ne prav tri metre; široka so od ene strani do druge okoli 80 cm, debela od sprednje do zadnje strani blizu pol metra. Na sprednji strani imajo zgoraj okroženo lino, široko pol metra, v sredi okoli 70 cm visoko. V teh linah so podobe iz življenja in poveličanja Marijinega, slikane na železne ploščice. Kdo jih je slikal, ne vemo, prenovil jih je mlajši znanih bratov Šubičev, ki je umrl preteklo leto v Ameriki. Pod lino ima vsako znamenje tudi napis v kamen vsekani; tiče se dogodka iz Marijinega življenja ali skrivnosti, ki nam je na dotični sliki pred oči postavljena. Napisu so latinski, distihi, ki jih je zložil p. Krizostom Fogh, Karlovčan, ki je bil eden od dveh prvih domačih učiteljev, profesorjev modroslovja na Kostanjevici, po tem, ko so se namreč frančiškani gori naselili.

Oglejmo si zdaj nekoliko natančneje ta znamenja z njih podobami in napisi, po vrsti, kakor stoje od zdolaj gori grede. Prvo je posvečeno skrivnosti brezmadežnega spočetja Marijinega, ki je naslikano, kakor se to navadno vidi. Napis spodaj se glasi:

SI DECUIT SANCTAM PURAMQUE A LABE MARIAM
CHRISTO SERVARI,
FECIT ID OMNIPOTENS

kar bi bilo poslovenjeno, po prestavi p. Kalista Mediča na Sveti Gori, nekako takole :

“Da je spočeta bila brez izvirnega greha Marija, če se spodobilo je, storil Mogočni je to”³.

Drugo znamenje nam kaže Marijino rojstvo, to je Marijo kot dete na sv. Ane naročju, in ima naslednji napis:

LETIFER INGEMUIT COLUBER, TE PROGREDIENTE EX
UTERO MATRIS,
VIRGO MARIA, TUAE

“Smrti nositeljica je zasikala kača obupno,
ko si se ti, o Marija, rojevala izpod srca svoje matere”.

Na ozki strani proti zahodu ima to znamenje pri vrhu še poseben napis, ki kaže po večjih rdečih črkah, ki stoje med manjšimi črnimi, letnico 1822:

qVae pRIDeM posVI, nVnC renoVo saCeLLa.

To pomeni po naše:

“Zdaj prenavljam kapelice, ki sem jih prej postavil”.

Tretje znamenje nam kaže Marijino oznanjenje; napis je tak:

ANGELICO “SALVE” CONSENTIS, VIRGO MARIA
CONSENSUQUE TUUM CONCIPIS ALMA DEUM
“Angelskemu pozdravljanju pristajaš, Devica Marija,
s svojim privoljenjem Boga spočneš, preblažena”.

Malo naprej od tretjega znamenja pridemo do kamnitih stopnic, ki nas pripeljejo na površje hriba, ki smo mu šli do zdaj od strani.

³ *Opomba p. Korošaka*: Bolj točno bi se lahko prevedlo takole: “Ker se je spodobilo, da Kristus obvaruje brez madeža sveto in čisto Marijo, je Vsemogočni to tudi storil”.

Razdeljene so v pet odstavkov, ki imajo, razen prvega, vsak po pet stopenj, prvi jih ima šest; med odstavki so presledki za dva ali tri korake. Prestopavši stopnice smo na ravni cesti, ki drži med dvema redoma dreves proti cerkvi, polagoma se vzdigovaje.

Te stopnice so bile postavljene leta 1823. Tedanji gvardijan, p. Mihael Jelerčič, jih je kupil na dražbi, ko so bili podrlji v Gorici nekdanjo frančiškansko cerkev sv. Antona, ki je bila na trgu blizu velike cerkve in sedanje kapele imenovane po Sv. Antonu, kjer stoji še staro poslopje nekdanjega frančiškanskega samostana. Tam so torej nekdanj bile te stopnice. Da so stare, se jim zdaj seveda tolikanj bolj pozna. Pa ni ti ravno treba po njih hoditi, ako hočeš k nam priti; zraven njih gre na levi namreč vozna pot dalje proti samostanu. Na strmini med stopnicami in to potjo pa stoji star hrast in dalje više od njega druga drevesa med vozno potjo in gornjo cesto, ki gre proti cerkvi. Seveda tudi ob levi spodaj in desni zgoraj ceste stoje drevesa, torej v treh vrstah in še posamezna ob cerkvi, tako da je s poti, zlasti poleti, cerkev malo videti, in po poti obilna senca prijetno hladi prihajajočega.

Četrto izmed Zupančičevih znamenj stoji brž nad stopnicami. Posvečeno je očiščevanju Marije Device. Napis ima tak:

FALLITUR, O VIRGO, CREDENS TE PURIFICATAM;
FAEMINA, NON VIRGO, PURIFICANDA VENIT
“Moti se, kdor te očiščeno misli, Devica Marija!
Žena se čistit hiti, čista devica je že”.

Ker smo pri tem znamenju že na površju hriba, se nam odpira lep razgled tudi na južno-zahodno stran. Blizu pred očmi nam stoji 12 metrov višji hrib od našega z mogočnim gradom, nekaterimi hišami in dvema cerkvicama na vrhu, gorica, po kateri se imenuje tudi vse mesto, ležeče pod nami na desno. Z daljave se nam blešči naproti kos reke Soče, tam od Gradiške, kjer je med nižjimi bregovi široko razlita. Imamo jo sicer tudi prav blizu med Gorico od ene, in Pevmo in Podgoro od druge strani; ali

tod teče globoko v svoji strugi, le visoki železniški most čez njo se vidi od tod onkraj mesta.

Pa ne glejmo dolgo v stran in v daljavo; pojdimo naprej in ne prezrimo tega, kar imamo pred seboj in pod seboj. Malo korakov od ceste, kjer stojimo, in kolovozne poti pod njo, na sosednjih posestvih, stoje telegrafski drogovi in čez pot in cesto so napeljane žice, slavolok našega časa; globoko pod nami pa gre predor skozi hrib. Na severni strani smo že nižje z našega pota videli v ravnini kolodvor nove železnice; od tod vidimo na južni strani črto, ki se vije iz predora po nekdanji samotni mirni dolinici med Kostanjevico in goriškim gradom. Že tudi drdrajo po nji in žvižgajo in puhajo in kade železniški vlaki, in kaj šele bo, ko bo železnica dodelana in redna vožnja začeta!

Ali stopimo dalje k petemu znamenju, posvečenemu vnebovzetju Marijinemu. Napis ima tak:

CAELESTES, O VIRGO, TE DIGNAS SCANDIS IN AULAS
HAS PRECIBUS NOBIS EXOPERARE TUIS
"V vredne se tebe vzdiguješ nebeške, Devica, dvorane,
Daj pridobiti še nam jih s tvojimi prošnjami!"

Poslednje Zupančičevih znamenj je posvečeno Kraljici svetega rožnega venca. Napis spod je tak:

ANGELICUM DELECTAT "AVE", PROUT CERNO, MARIAM
ISTHOC CONTINUUM NAMQUE CORONA TENET
"Angelski pozdrav že vidim, da razveseljuje Marijo,
ker ga nepretrgoma vsebuje rožni venec".

Na mestu, kjer je lep razgled s poti, ki pelje k naši cerkvi, sta se cesta proti cerkvenim vratom in vozna pot proti samostanu popolnoma zbližali; ali brž nato se spet ločite, tako, da ostane med njima in cerkvijo nekako trioglat, nekoliko viseč prostor ob desnem robu z večjim, ob levem nekoliko z manjšim drevjem obsajen. Preden pa prideva ob tem prostoru do širokih stopnic, ki se vzdigujejo do drugega, štirioglatega s škrljami potlakanega

prostora pred cerkvenimi vrati, imava na desni strani poti še eno znamenje, ki je zidano in dosti višje in širše od šestih Zupančičevih. Kdo in kdaj je dal to znamenje postaviti, naš zgodovinar, p. Klarus nič ne pove, le podoba notri, na zid naslikano, pravi, da je naredil neki goriški slikar, Filip Pik po imenu. Podoba kaže Kristusa, na križu visečega, in Magdaleno, klečečo pod križem. Posneta je, pravi, po enaki podobi nekega drugega goriškega slikarja, Tominca; tista podoba je na nekdanjem goriškem pokopališču, v oltarju kapelice, kjer se pokopavajo goriški nadškofje. Pa tudi v naši cerkvi, v oltarju sv. Križa, je taka podoba na platno slikana, delo istega slikarja Pika. Ker je bil ta oltar postavljen leta 1844, bi utegnilo biti tudi ono znamenje sv. Križa iz tistega leta.

Pri tem znamenju imamo ob svetem Rešnjem Telesu poslednji blagoslov; prejšnji trije so pri treh zadnjih Zupančičevih znamenjih, kjer se postavijo nekake preproste oltarne mize. Naše procesije gredo namreč iz cerkve, čez prostor poleg nje, na vožno pot, po tej poti dol do pod stopnic, in potem po stopnicah gor in nazaj mimo omenjenih štirih znamenj, več ali manj skozi in skozi pod drevjem.

Ta drevesa so večinoma lipe in nekateri divji kostanji; eno ali drugo je vmes tudi bolj nenavadnega imena. Lepo raščeno ni nobeno, ker jih je nekaj menda pregosto vsajenih, zlasti pa, ker jim je ono leto, letošnjega velikega srpana bo od tedaj menda 14 let, tisti hudi vihar polomil skoraj vse vrhove, nekoliko jih je odlomil celo prav pri tleh. Iz ostalih štorov je pognalo drugo spomlad vse polno mladih vejic, ki so nadalje prav bujno rasle in delajo zdaj velike goste šope, ali lepa drevesa to vendar niso.

Jako krasno drevo pa je raslo sredi tega prostora, kakor piše naš zgodovinar p. Klarus, še pred kakimi 80 leti. To je bila stoletna mogočna lipa z lepo jajčasto okroženo krono, ki je s svojimi vejami pokrivala in poleti senčila s svojim gostim perjem ves ta prostor; v pekoči, puhteči vročini, pravi naš pisec, je pod njo

vedno pihljala prijetna sapica. Kdo bi se čudil, če so romarji in drugi ljudje radi posedali pod tem drevesom ter tla okoli sčasoma do korenin ogulili. Tedanji p. gvardijan, že omenjeni Krizostom Fogh, je mislil, da to ne bo dobro. V takih rečeh neizveden je dal torej obzidati lipo kake štiri čevlje od debla in notranji prostor napolniti z zemljo, in to je počasi umorilo drevo. Drugo spomlad, to je bilo leta 1826, je sicer še ozelenelo, pa je vidno hiralo, dokler se ni posušilo. Vsem, ki jim je bila znana tista ponosna lipa, je bilo žal zanjo.

P. Klarus dostavlja, da sta bila leta 1843 tam posajena dva divja kostanja. Eden stoji res na sredi, kjer si mislimo, da je morala stati tista velika lipa; vendar po debelosti debla človek skoraj ne bi mislil, da ima že 63 let. Sicer pa je bil menda že več let ranjen in gnil med dvema vrhovoma in lansko leto mu je vrtinec enega odčesnil, tako da se skorajda ne bo mogel več dolgo braniti smrti.

Večji in krepkejši, dasiravno viharjem še bolj izpostavljen, je drugi divji kostanj, ki stoji nedaleč proč na levem, severno-zahodnem voglu cerkve ob levi voznega pota. Nasproti, na desni tega pota, so stopnice na hodišče ali teraso, ki pelje do samostanskih vrat. Vozni pot pa gre dalje do samostanskega dvorišča in potem naprej po hribu nekaj časa ob samostanskem svetu. Tam stoji ob poti na samostanskih tleh enajst, ali dvanajst dreves pravega kostanja, med njimi štirje posebno mogočni velikani. Po teh, ali bolj prav rečeno, po tistih kostanjih, ki so pred njimi v nekdanjih stoletjih tam stali, se imenuje kraj *Kostanjevica* in od tod je dobila to ime tudi cerkev in samostan, katerih zgodovino bomo skušali nadalje na kratko popisati.